

Magyar diplomáciai lépések a csehszlovákiai magyarok jogfosztása miatt ^[1]

1945 tavaszán egy vesztes háború súlyos következményeivel kellett az Ideiglenes Nemzeti Kormányának megbirkóznia. Az egyébként is nehéz belpolitikai helyzet feszültséggel és aggodalommal telítődött a Csehszlovákiából érkező hírek hatására. A csehszlovák politikusok a magyarok sovíniszta és irredenta beállítottságának hangoztatásával igyekeztek elérni a magyarság eltávolítását az országból, de a kitelepítéshez továbbra nem kaptak nemzetközi támogatást. Ezért rendeletek sokaságával és azok végrehajtásával akarták a nagyhatalmakat kész tények elé állítani...

Bevezetés

1945 tavaszán egy vesztes háború súlyos következményeivel, a normális élet feltételei megteremtésének feladatával kellett az Ideiglenes Nemzeti Kormányának megbirkóznia. Az egyébként is nehéz belpolitikai helyzet feszültséggel és aggodalommal telítődött a Csehszlovákiából érkező hírek hatására. Az 1945. április 4-én Edvard Beneš elnök által kinevezett csehszlovák kormány másnap Kassán hirdette meg programját, amelynek egyik legmarkánsabb politikai programpontja szerint a kormány célja a csehszlovák nemzetállam megteremtése volt. A cseh emigrációban a II. világháború alatt körvonalazódtak ennek a célnak az eléréséhez szükséges lépések, így a korábbi asszimilációs politikát felváltotta a nem szláv lakosságtól való megszabadulás követelése. Mivel a csehszlovák politikusok az ország biztonságpolitikai igényeivel nem tudták meggyőzni a nagyhatalmakat a magyar lakosság kitelepítésének szükségességéről, ezért a magyarok sovíniszta és irredenta beállítottságának hangoztatásával igyekeztek elérni kívánt céljukat, de a kitelepítéshez továbbra sem kaptak nemzetközi támogatást. A háború után a fegyverszüneti megállapodás volt a következő számukra alkalmasnak tetsző időpont, amikor a magyarok kitelepítését megpróbálták beépíteni az egyezmény szövegébe, de mivel ez nem sikerült, rendeletek sokaságával és azoknak végrehajtásával akarták a nagyhatalmakat kész tények elé állítani.

A magyar diplomácia által többször kifogásolt elnöki dekrétumok és törvények többek közt a következők voltak:

1. 1945. május 19.: a magyarok vagyonának állami felügyelet alá helyezése.
2. 1945. június 21.: a magyarok földtulajdonának kártérítés nélküli elkobzása.
3. 1945. július 20.: szláv lakosság telepítése elkobzott magyar földtulajdonokra.
4. 1945. augusztus 2.: a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságától való megfosztása.
5. 1945. szeptember 19.: a magyar nemzetiségű személyek közmunkára való igénybevétele.
6. 1945. szeptember 20.: értékpapíroknál, betétkönyveknél fel kell tüntetni a nemzetiséget.
7. 1945. október 25.: az ellenséges vagyon elkobzásának elrendelése, mely szerint -elkobzás alá esik a magyar személyek minden vagyona és az elkobzás alól csak a legelőőbb életszükségletek kielégítésére szolgáló ingóvagyonot vonja ki: némi ruha, fehérnemű stb.
8. 1945. október 28.: a magyarok perlési jogának korlátozása. Magyar nemzetiségű egyén vádló nem lehet és becsülete védelmében pert nem indíthat.
9. Magyarok magánjogi viszonyának kötelező megszüntetése s azok kártérítés nélküli való elbocsátása.

Ezen elnöki dekrétumokon és törvényeken kívül a Szlovák Nemzeti Tanács is számtalan rendelkezést hozott, amelyek leginkább a magyarok nemzeti önazonosságát veszélyeztették: magyar iskolák bezárása, a magyar istentiszteleti nyelv betiltása, egyházi személyek kiutasítása, magyar orvosok szlovák vidékre helyezése stb. 1945. november 18-án a szlovák belügyi megbízott felhívást tett közzé, melyben figyelmeztette a szlovákokat, hogy magyar személlyel ne kössenek házasságot, ellenkező esetben magyar nemzetiségű házastársukkal együtt kiutasítják őket.

A magyar diplomácia már 1945 nyarán igyekezett felhívni a figyelmet a Csehszlovákiában kialakult állapotokra. Az amerikai képviselő memorandumban fejtette ki kormánya álláspontját a kérdésről, melyben utalt a csehszlovák külügyminiszter San Franciscóban tett nyilatkozatára, vagyis, hogy csak a náci oldalán harcolt személyeket fogják felelősségre vonni. A magyar kormány a memorandumra adott válaszában kifejtette, hogy a kérdés nem vizsgálható a történelmi körülmények ismerete nélkül. Ebből a dokumentumból már érzékelhető a magyar diplomácia azon törekvése, hogy rávilágítson arra a körülményre, miszerint Csehszlovákiát valójában ugyanazon célok vezetik és ugyanolyan módszereket alkalmaz, mint a Tiso vezette önálló szlovák állam. A júniusban lezajlott diplomáciai manővernek semmiféle következményei nem lettek a csehszlovákiai magyarok sorsát illetően, sőt mint fentebb látható augusztusra intézményszerű jogfosztások, vagyis minden magyar nemzetiségű személy automatikusan elvesztette csehszlovák állampolgárságát, függetlenül attól, hogy 1938 az első bécsi döntés előtt az országban élt-e.

E körülményekkel magyarázható, hogy a magyar diplomácia 1945 szeptemberében már egy megoldási javaslatot juttatott el a nagyhatalmak magyarországi képviselőinek, melyben a helyzet végleges rendezéséig felveti egy ideiglenes nemzetközi bizottság létrehozásának tervét. 1945 novemberére a helyzet olyannyira tarthatatlanná vált, hogy a magyar kormány ismét jegyzéket küldött a szövetségeseknek. A november 16-án kelt jegyzékben hangsúlyosan szerepel a korábban felvetett nemzetközi bizottság felállításának terve, azonban a nagyhatalmak a kérdésben láthatóan nem akartak állást foglalni. Az időközben megindult magyar-csehszlovák kétoldalú tárgyalásokon kompromisszumos megoldásként a csehszlovák fél felvetette a kölcsönös lakosságcsere, vagyis, hogy a Magyarországon élő és Csehszlovákiába áttelepülni kívánó szlovákok számával egyező számú magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgárt fogadjon be Magyarország. A magyar delegáció számára már a lakosságcsere, mint megoldás is elfogadhatatlan volt, a lakosságcsereben nem érintett magyarokkal kapcsolatos csehszlovák álláspont pedig végképp lehetetlenné tette a megegyezést a csehszlovák delegáció egyoldalú kitelepítésüket indítványozta, hivatkozva arra, hogy a Magyarországból kitelepíteni szándékozott német nemzetiségű lakosság helyére lehetne költöztetni a csehszlovákiai magyarokat. A tárgyalások sikertelensége után a magyar kormány ismétellen jegyzéket küldött a nagyhatalmakhoz, ismertette a tárgyaló felek álláspontját, és a csehszlovák állásponttal szemben megfogalmazott kritikáját. A Csehszlovákiával megszakadt tárgyalások tükrözi a prágai magyar nagykövet jelentése, melyben beszámol az amerikai nagykövettel folytatott megbeszéléséről. A jelentés kitér a tárgyalások megszakadása miatt kialakult cseh hangulatra, amely egészen abszurd eseteket is produkált, hiszen elég kevésbé valószínű, hogy a cseh külügyi apparátust ne értesítsék a magyar külügyminiszter látogatásáról, mégis hitelt adtak egy állomásfőnök telefonjelentésének, miszerint Gyöngyösi külügyminiszter úton van Prága felé a cseh külügyminiszter titkársága a magyar követségi tanácsostól érdeklődött a hír valós voltáról. A magyarországi hangulatot mindenestre híven jellemezte Rosty-Forgách követségi tanácsos, amikor az amerikai nagykövetnek kifejtette, hogy a kétoldalú tárgyalásokkal kapcsolatban az a magyar közvélemény hangulata, hogy az ország nyugodtan megvárhatja a békediktátumot, mert az nemigen súlyosbíthatja helyzetét. A rendezés azonban a nagyhatalmak szándéka nélkül nem volt megoldható, s a szándék hiányát jól tükrözi az amerikai és angol diplomácia válasza a magyar jegyzékekre. Az időközben 1946 február 27-én Budapesten aláírt magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény is arról győzte meg a nagyhatalmakat, hogy a vitás kérdések rendezését kétoldalú tárgyalásokkal kell megoldani. Hogy az egyezmény aláírása után kb. fél évvel sem javult számottevően a csehszlovákiai magyarság helyzete ékesen bizonyítja a magyar külügyminiszternek 1946. június 26-án kelt távirata, melyet a Külügyminiszterek Tanácsához intézett.

A diplomaták számára 1946 nyarán már egyértelműen bebizonyosodott, hogy a kisebbségek kérdésének megnyugtató rendezésére nincs nagyhatalmi szándék, s a legtöbb amit elérhetnek, ha a megkötendő békeszerződések szövegébe egy gyakorlatilag semmitmondó pontban deklarálják a kisebbségek jogainak védelmét.

Források

Memorandum 1945 Június 12.

Ami a magyaroknak a Csehszlovák Köztársaság területén való kiutasítását illeti, az Egyesült Államok kormánya nézeteit folyó év januárjában e Köztársasághoz intézett jegyzékében a következőkben fejtette ki.

1. Ennek a kérdésnek a megoldására vonatkozólag számolni kell nem csupán Csehszlovákia szükségleteivel, hanem ezen kívül bizonyos a jövőbeli békére és Európa jövőd biztonságára vonatkozó általános megfontolásokkal is, beleértve különösen azokat a kérdéseket, amelyekkel a megszálló hatalmak Németországban találják magukat szemben.

2. Kisebbségeket egyedül a nemzetközi igazságosság elvei értelmében és az e célból kötött nemzetközi egyezményeknek megfelelően lehet áttelepíteni.
3. Az áttelepített személyek rendszeres letelepedésének megkönnyítése céljából, az áttelepítés fokozatosan hajtandó végre.
4. Egy nemzet sem kezdhet hozzá nagyobb lakosságcsoportok áttelepítésének végrehajtásához mindaddig, amíg a fent említett nemzetközi egyezmények nincsenek megkötve.

A fentemlített a Csehszlovák Köztársaság kormányához intézett jegyzékben megfogalmazott elvek az Egyesült Államok kormányának felfogása szerint nem kevésbé volnának alkalmazandók a magyarnyelvű kisebbségnek Románia területéről való kiutasítására vonatkozólag, mint a magyar kisebbségnek Csehszlovákia vagy Jugoszlávia területéről való kiutasítására vonatkozóan. Ezeknek az államoknak a kormányai főleg a magyaroknak azokért a bűnökért való felelősségére hivatkoznak, amelyeket állítólag az ellen az állam ellen követtek el, amelynek állampolgárai voltak. Mindazonáltal az Egyesült Államok kormányának felfogása szerint nem volna jogos háborús bűnösnek minősíteni valamely, kisebbséget alkotó nemzetiségi csoport összes tagjait egyedül etnikai származásuk miatt. Célszerűnek látszik ismételten utalni arra, hogy ami a már javasolt az európai fő háborús bűnösök felett ítélkezni hivatott Katonai Törvényszék Megszervezését illeti, az Egyesült Államok olyan eljárás elfogadását javasolta, amely biztosítaná amaz egyének és alakulatok perének gyors és igazságos lefolytatását, akik, illetőleg amelyek háborús bűnökkel, vagy valamely európai országban kegyetlenségek elkövetésével vádolhatók. Az Egyesült Államok kormánya nem hajlandó az ilyenfajta szervezet közé besorozni egész kisebbségi csoportokat, kizárólag faji eredetük miatt. A Csehszlovák köztársaság külügyminisztere, aki akkor San Franciscóban tartózkodott, 1945. május 21-én azt mondta, hogy csupán azokat a magyarokat fogják büntetéssel sújtani, akik a Csehszlovák Köztársaság ellen összeesküvést szöttek, vagy pedig a náci oldalán harcoltak: ami azokat a magyarokat illeti, akik Csehszlovákia ügyével szemben barátságos érzelmeket tanúsítottak, úgy ezek az országban maradhatnak és élvezhetik a Köztársaság állampolgárainak kijáró összes jogaikat. Ehhez még hozzáfűzendő, hogy amidőn a magyar kisebbség távozásáról beszélnek, nem szándékoznak ebbe beleszámítani az újonnan bevándoroltakat és a kiülőzött személyeket, hanem egyedül azokat a lakosokat, akiknek a fentemlített területeken állandó otthonuk van, vagyis a magyar nyelvű csoporthoz tartozó lakosságot.

MOL XIX-J-1-j-Csehszlovákia-88/pol-1946 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-TÜK iratok-Csehszlovákia-88/pol/1946 számú ügyirat)

Válasz a memorandumra

Magyar Külügyminisztérium

30.588/Pol.1945. ad 16/res.Be.1945 Budapest, 1945. június 19.

Követ Úr!

Van szerencsém nyugtázni a június 12-én kelt és Excellenciád által nekem átadott memorandum vételét, melyben az Egyesült Államok kormánya a csehszlovákiai magyar kisebbség jelenlegi állapotáról és jövőbeni boldogulásáról fejtette ki nézetét. Bátorkodom kifejezést adni Excellenciád előtt annak a meglegedésnek, amellyel a magyar kormány megállapította, hogy az Egyesült Államok állásfoglalása ebben a kérdésben tökéletesen megegyezik az Atlanti Charta szellemével, valamint az amerikai nép nagy és nemes hagyományaival. A magyar kormány fenntartás nélkül osztja azt a nézetet, hogy azokat, akik háborús bűnöket, vagy kegyetlen cselekedeteket követtek el, szigorú büntetésben kell részesíteni. A fasiszta és náci eszmék terjesztőit, valamint mindazokat, akik cselekvően vettek részt fasiszta vagy náci mozgalmakban, ugyancsak meg kell büntetni. Élénk sajnálkozással tartjuk szükségesnek figyelmét felhívni arra a tényre, hogy a magyarok jelenlegi üldözése Csehszlovákiában nem egyezik meg ezekkel az elvekkel, hanem inkább a náci eszmékkel és módszerekkel, amelyek Szlovákiában oly termékeny talajra találtak volt. Ebben a vonatkozásban elegendő azokat a rendszabályokat megemlíteni, amelyek megkülönböztető jelvények viselésére kényszerítik a magyarokat, és amelyek a többi lakosságtól a gettókhöz hasonló módon való elkülönítésüket célozzák. A magyaroknak Csehszlovákiából való kiutasítását, ami igen gyakran olyan embereket is sújt, akiknek családja már nemzedékek óta él azokon a vidékeken, olyan módon hajtják végre, ami nagyon is emlékeztet a nácioknak a náciok által történt deportálására. Ami a helyzetet különösképpen súlyosbítja, az a tény, hogy mindezeket a rendszabályokat kollektív módon alkalmazzák, az egyéni eseteknek minden előzetes megvizsgálása nélkül. A Szlovákiában újabban lejátszódó események elegendő bizonyítékul szolgálnak arra nézve, hogy a csehszlovák kormány ugyanazokat az elveket alkalmazza, mint amelyek a Hlinka-gárda mozgalmát és más hasonló szervezeteket életre keltették: ezeket, legalább is részben, abból a célból létesítették, hogy megfélemlítsék a magyar lakosságot. Azok, akik ma a demokrácia nevében üldözik a magyarokat, éveken keresztül a Harmadik Birodalom belegyezésével és biztatására ugyanezt cselekedték azzal az ürüggyel, hogy az európai "új rendben" a magyarok nem méltók a bizalomra. Maga az a tény, hogy Tiso fasiszta Szlovákiájában egyedül a Magyar Párt volt ellenzékben, eléggé bizonyítja azt, mily kevés rokonszenvvel viseltetett a magyar kisebbség a náci ideológia iránt. A Párt vezére, Esterházy János úr, a szlovák parlament egyetlen tagja volt, aki az antiszemita törvények ellen szavazott, és akinek volt bátorsága ahhoz, hogy azokat, mint olyan rendszabályokat, amelyek ellentétben állnak az emberiség elveivel, szigorú bírálattal tárgyává tegye. Amint az a "memorandumból" kiténik, csehszlovákia külügyminisztere 1945. május 21-én San Franciscóban kijelentette, hogy "csupán azokat a magyarokat fogják büntetéssel sújtani, akik a csehszlovák Köztársaság ellen összeesküvést szöttek, vagy pedig a náci oldalán harcoltak: ami azokat a magyarokat illeti, akik Csehszlovákia ügyével szemben barátságos érzelmeket tanúsítottak, úgy ezek az országban maradhatnak és élvezhetik a Köztársaság állampolgárainak kijáró összes jogaikat." Azonban a csehszlovákiai magyarok sorsát illetően még ez a nyilatkozat sem megnyugtató, mert alkalmat ad a legkülönfélébb értelmezésre. Valóban bajos volna Csehszlovákia elleni összeesküvésnek minősíteni azt, hogy az a 800 000 magyar, akit a Trianoni Szerződés értelmében, de a népeknek, Wilson elnök által hirdett önrendelkezési jogával ellentétben, kényszerűen csehszlovák állampolgárrá tettek, az anyaországhoz való visszacsatolása pillanatában kifejezést adott efelett érzett örömeinek. A történelmi igazság kedvéért különben azt is felemlíthetnők, hogy a magyar kormány 1938-ban felajánlotta a csehszlovák kormánynak a két ország területi kérdéseinek népszavazás útján való rendezését (I. melléklet). Ami a csehszlovák kormányt illeti, még csak nem is felelt erre az ajánlatra, hanem inkább a római és berlini kormányok döntőbíráskodását választotta (II. melléklet). Különösen súlyos igazságtalanság lenne, ha mostan a magyar kisebbséget a csehszlovák kormány egy elhatározása miatt büntetnék meg és ha felelőssé tennék azokért a tényezőkért, amelyek 1938-ban Csehszlovákia szétdarabolását előidéztek. Ami azt a szlovák kijelentést illeti, hogy most majd a magyarokat részesítik ugyanolyan bánásmódban, mint amilyenben 1938-ban a magyarok a szlovákokat részesítették, súlyt helyezünk arra, hogy újból leszögezzük: a magyar hatóságok csupán a cseh- és szlovák telepések, valamint a Prágából kizárólag magyarlakta területekre küldött államhivatalnokok eltávozásának követelésére szorítkoztak. Még ezeknek a telepéseknek és hivatalnokoknak az áttelepítése is csak Szlovákia és a Cseh- és Morva- "Protektorátus" kormányaival folytatott hosszadalmas tárgyalások után történt meg, mégpedig a tárgyalásokon elért eredményeknek megfelelően. Az erre vonatkozó megegyezés értelmében a magyar kormány vállalta azt, hogy kártalanítja a szlovák és a cseh telepéseket, akiknek különben is megadatott a lehetőség arra nézve, hogy magukkal vihessék összes javaikat. Ennek a feladatnak a megkönnyítésére egy ideig még egy cseh bizottság is működött Budapesten. Dacára ezeknek a megállapodásoknak nagyszámú szlovák telepes Magyarországon maradt anélkül, hogy az ország elhagyására kényszerítették volna őket. A magyar kormány emlékeztetni kíván arra is, hogy 1919-ben a magyar demokráciát, amely hónapokon keresztül visszatartotta a Szovjetunió megtámadása céljából összpontosított fegyveres erőket, főleg a szomszédos államok sovinizmusa döntötte meg. A magyar nép számára siralmas volna, ha azt látná, hogy a jelenlegi, a demokrácia elveihez oly hűségesen ragaszkodó magyar kormányt több idegen állam ugyanolyan ellenségesen és bizalmatlanul kezeli, mint az első világháború után. A magyar kormány mélységes meglegedéssel állapítja meg, hogy az Amerikai Egyesült Államok ismét egyszer rokonszenvvel és megértéssel szemléli nehéz helyzetünket, akárcsak 1849-ben, amidőn elsőnek ismerte el demokratikus kormányunkat alighogy az lerázta volt magáról a germán zsarnokságot. Megragadom az alkalmat, hogy kérjem Excellenciádat, fogadjá legmélyebb tiszteletem kifejezését.

Gyöngyösi
s.k.

H. F. Arthur Schoenfeld úr
őnagyméltósága
az Amerikai Egyesült Államok
Magyarországi Missziójának
vezetője,

Budapest.

MOL-XIX-J-1-a-16/res.Be.-1945 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-Békeelőkészítő osztály-16/res.Be.1945)

Tervezet az ideiglenes nemzetközi bizottság létrehozására

Magyar Külügyminisztérium
61/res.Be.
1945.

Követ Úr!

A magyar kormány sajtóközleményekből arról értesült, hogy Csehszlovákia miniszterelnöke, Firlinger úr, a Csehszlovákiában lakó magyarok kitelepítése iránt kérelmet terjesztett elő a Szövetséges Főhatalmáknál. Tekintettel a csehszlovák kormányra erre a kezdeményezésére, a magyar kormány tisztelettel kéri a maga részéről is meghallgatását, amennyiben a külügyminiszterek konferenciája ezzel a kérdéssel foglalkoznék. Addig is a magyar kormány a maga részéről tisztelettel javasolja, hogy a csehszlovák kormány által Magyarországgal szemben felvetett vitás kérdések összes vonatkozásait az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában állandó képvisellel bíró hatalmak, azaz Szovjetországnak, Angliának, az Amerikai Egyesült Államoknak és Franciaországnak kiküldöttéiből álló nemzetközi bizottság vizsgálja meg. Különösen kéri a magyar kormányt, hogy a kiküldendő nemzetközi bizottság vizsgálatai terjedjenek ki az alábbi kérdésekre.

1. Dél-Szlovákia magyar lakta területei nemzetiségi viszonyainak és gazdasági adottságainak pontos megállapítása.
2. A magyar lakta területek Csehszlovákiához való csatolásának története az első világháborút követő békekonferencián.
3. E területtel kapcsolatban egyes hivatalos csehszlovák tényezőknek a múltban történt állásfoglalásai.
4. A csehszlovák kormány magatartása az 1938. november 2-i úgynevezett bécsi döntést megelőzően.
5. A magyar kormány magatartása Magyarországhoz visszacsatolt területekre betelepített cseh és szlovák, valamint az ott élő őslakó szlovákokkal szemben.
6. A magyarok helyzete Csehszlovákiában a szovjet csapatok által történt felszabadítás óta.

Fogadja Követ Úr őszinte tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1945. szeptember hó 13-án.

H. F. Arthur Schoenfeld Úrnak,
az Amerikai Egyesült Államok politikai megbízottja,
Budapest

MOL XIX-J-1-a-61/res.Be-1945 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-Békeelőkészítő osztály-61/res.Be. 1945)

Jegyzék

Követ Úr!

Van szerencsém csatoltan megküldeni "A magyarság helyzete a második Csehszlovákiában" című memorandumot.

Magyarország a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniójával, az Egyesült Brit Királysággal, valamint az Amerikai Egyesült Államokkal 1945. évi január hó 20. napján aláírt fegyverszüneti szerződés 2. pontjában "kötelezte magát, hogy Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia általa megszállt területeiről visszavonja az összes magyar csapatokat és hivatalnokokat, Magyarország 1937. december 31-én fennállott határai mögé, úgyszintén hatályon kívül helyez minden törvényhozási és közigazgatási intézkedést, amely csehszlovák, jugoszláv és román területek Magyarországhoz való csatolására vagy bekebelezésére vonatkozik.

A magyar kormány felfogása szerint a fegyverszüneti szerződéssel Magyarországhoz a háború folyamán visszacsatolt területek tekintetében, a fegyverszünet tartamára, az 1937. évi december 31-én fennállott területi és jogi helyzet állt helyre. A magyar kormány a maga részéről a fegyverszüneti szerződés rendelkezéseiből folyó, ilyen irányú kötelezettségeinek eleget tett.

A csehszlovák kormány, a fegyverszüneti szerződés rendelkezéseivel összhangban, szintén köteles lett volna a magyar kisebbséggel szemben az 1937. december 31-én fennállott jogállapotot helyre állítani. A magyar kormány tudomása szerint ennek a kisebbségnek jogi helyzetét sem a potsdami határozatok, sem más nemzetközi megállapodás nem érintette.

Annál inkább kötelessége lett volna a csehszlovák kormányának, mert az I. világháborút követő békekonferencián a zárt magyar települési területekkel összefüggő magyar lakta területeknek sztrariégiai(!) és közlekedésügyi indokok alapján való elnyerésekor, a csehszlovák delegátus azt a kijelentést tette, hogy Csehszlovákia keleti Svájcszerűen fogja biztosítani kisebbségének jogait. Ezen az általános természetű ígéreten kívül azonban Csehszlovákiát kötelezi a Szövetséges és Társult Főhatalmakkal 1919. szeptember 10-én Saint-Germain-en-Laye-ben kötött kisebbségvédelmi szerződés is, amelyet a magyar kisebbséggel szemben semmiféle nemzetközi egyezmény sem helyezett hatályon kívül.

Még sajnálatosabb körülmény azonban, hogy a csehszlovák kormány nemcsak a kisebbségvédelmi szerződésben kifejezetten biztosított jogokat tagadta meg Csehszlovákia magyar lakóitól, hanem ezen jóval túlmenően, a nemzetközi jog általánosan elismert elveibe és a kultúrálammok mindenütt elfogadott emberi alapjogokba is beleütköznek intézkedései. A csatolt memorandumban ismertetett tényekből kitűnik, hogy Csehszlovákiában a természetjogban gyökerező legegységesebb emberi jogokat is megtagadják a magyaroktól és úgyszólván a fizikai lét biztosításához szükséges eszközöktől is megfosztják őket. Ilyen kormányzati intézkedésre a náci Németországnak a zsidókkal való bánásmódjától eltekintve nem volt példa a civilizált népek történetében.

A magyar kormány kötelességének tartja hangsúlyozni, hogy a magyar demokrácia megszilárdulását nagymértékben akadályozza a csehszlovák kormányának a magyar kisebbségekkel szemben alkalmazott embertelen politikája. A szlovákiai magyarsággal való bánásmód valóban olyan súlyos sérelme az egész magyar népek, amely, a dolog természeténél fogva, Magyarországon is szükségképpen a nacionalizmus felfokozására és esetleg súlyos kitérésekre vezethet.

A szlovákiai eseményekkel kapcsolatban érthetetlennek tűnik fel a magyar közvélemény előtt különösen az a körülmény, hogy Csehszlovákia, amely az Egyesült Nemzetek tagja és amelynek képviselői nemzetközi fórumok előtt előljárnak a nemzetközi együttműködésre való készségük, valamint az emberiség magasabb eszméinek és elveinek hangoztatásában, szabadon hajthat végre százezres ártatlan tömegek ellen a kultúrnépek történetében példátlanul álló brutalitásokat. A náci ideológia emlőin nagyra növelt és ma is náci módszerek alkalmazó szlovák sovinizmusnak az egész világ szeme láttára történő féktelen garázdálkodása alkalmas arra, hogy a sok megpróbáltatáson keresztülment magyar közvéleményben eszközül szolgáljon a reakciós magyar körök propagandájának az új demokrácia világrend ellen. Ez annál könnyebben lehetséges, mert közismert tény, hogy az 1918-ban létrejött magyar demokráciát a szomszédállamok és ezen belül Csehszlovákia sovinizmusa buktatta meg.

A magyar kormány különös nyomatékkal kíván arra is rámutatni, hogy a szomszéd államok demokráciájának nagy előnye az, hogy a belső demokratikus államrendük létrejöttével egyidejűleg nemzeti igényüket is megvalósíthatták mind az első, mind a második világháború után. Magyarországon azonban az új demokratikus kormányzatnak kell a vesztes háború összes súlyos következményeit viselni. Szerfölött megnehezíti a kormányzat amúgy is súlyos helyzetét a belföldi közvélemény előtt az a körülmény, hogy a vesztes háború természetes következményein kívül, a magyarságnak olyan megpróbáltatásokon is keresztül kell mennie, amelyek homlokegyenest ellenkeznek a győző hatalmak között létrejött megállapodásokkal és az általuk proklamált elvekkel.

A magyar kormány 1945. szeptember 13-án 61/res.Be.-1945. szám alatt kelt jegyzékében azt kérte, hogy a csehszlovák kormány által Magyarországgal szemben felvetett vitás kérdések összes vonatkozásait az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában állandó képvisellel bíró hatalmak, azaz Szovjetországnak, Angliának, az Amerikai Egyesült Államoknak és Franciaországnak kiküldöttéiből álló nemzetközi bizottság vizsgálja meg.

Tekintettel arra, hogy a szlovákiai magyarság helyzetében a jegyzék óta is jelentékeny rosszabbodás következett be, a magyar kormány megújítja a nemzetközi vizsgálóbizottság kiküldésére irányuló kérelmét.

Addig is azonban, amíg e bizottság kiküldése megtörténik, a magyar kormány, utalással a[1945. február 13-án tartott] krími értekezletnek a fasiszta uralom alól felszabadított Európáról szóló kiáltványában proklamált elvekre, tisztelettel kéri Szlovákia magyar lakta területeinek nemzetközi ellenőrzés alá való helyezését. Csak ebben az esetben lehet remény arra, hogy a szlovákiai magyar paraszt- és munkástömegek előrehaladást tehetnek az Atlanti Chartában, valamint a san franciscói alapokmányban körvonalazott és az egész emberiségnek boldogabb jövőt ígérő életviszonyok felé, és hogy megvalósulhat számukra a félelemtől és nyomortól mentes élet.

E területek igazgatásának nemzetközi ellenőrzés alá való helyezése már csak azért is sürgős volna, mert amióta a magyar kormány kijelentette, hogy a szlovákiai magyarság kérdésében a prágai kormánnyal informatív jellegű közvetlen tárgyalásokat hajlandó folytatni, azóta a szlovák sajtó sovinizta túlzásai és magyarellesnek ígatásai nem ismerik a határt. Olyan légkör és viszonyok pedig, amelyek teljesen megszüntetik a szlovákiai magyarság vagyoni-, jog- és életbiztonságát és megtagadják tőle a még itt-ott megmaradt legegységesebb emberi jogokat, nem lehetnek alkalmasak nemzetközi tárgyalások eredményes lefolytatására.

Budapest, 1945. november 16.

MOL XIX-J-1-a-120/res.Be. (Magyar Országos Levéltár Az államigazgatás felsőbb szervei Külügyminisztérium Békeelőkészítő osztály 120/res.Be. számú üggyirat.)

Második jegyzék

Követ Úr!

A magyar és a csehszlovákkormányok kiküldöttei között Prágában, folyó év december hó 3., 4., 5., és 6.napján folyt tárgyalásokról van szerencsém az Amerikai Egyesült Államok/Ő brit Feldége kormányát az alábbiakban tájékoztatni: A tárgyalások kiinduló pontjaként a csehszlovák kormány által készített "Propositions pour les négociations" (A tárgyalásokra vonatkozó javaslatok) című szöveg szolgált. E javaslat lényege az, hogy Csehszlovákia és Magyarország kölcsönös lakosságcsereit hajtanak végre, éspedig oly módon, hogy a Csehszlovákiába való áttelepítésre önként jelentkező magyarországi szlovákok helyébe velük azonos számú magyar telepítették át Csehszlovákiából Magyarországra. A lakosságcsere után fennmaradó magyarokat pedig, vagyonuk elkobzása után, a csehszlovák kormány kitelepítendő Magyarországra. A magyar delegáció kijelentette, hogy a magyar kormány a lakosságcsereit sem a demokratikus elvekkel egyezőnek, sem humánusnak nem tartja, ezért a maga részéről ezt nem helyesli. Attól a szándéktól vezéreltetve azonban, hogy a két ország között az ellentéteket enyhítse, és hogy baráti kapcsolatok kiépítésére alkalmasabb légkört teremtsen, hozzájárul a lakosságcserehez azzal a kiegészítéssel, hogy a kicserélendő magyarok közé beszámítandók a csehszlovákiai magyarok alábbi csoportjai:

- azok a volt csehszlovák állampolgárok, akiket a csehszlovák hatóságok kiutasítottak, vagy egyéb intézkedésekkel kényszerítettek Magyarországra költözni, amennyiben előző lakhelyükre nem szándékoznak visszatérni;
- azok a volt csehszlovák állampolgárok, akik a csehszlovák hatóságok elzárkózó magatartása következtében nem tudnak Szlovákiában lévő állandó lakhelyükre visszatérni;
- czt követően kicserélésre kerülének a csehszlovák szempontból bírói fórum által nemzetellenesnek nyilvánított, de fasisztának nem tekinthető egyének.

E kategóriák kimerülése után a lakosságcserehez még szükséges magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgárok kiválasztásának módja (lakhely, foglalkozási megoszlás, vagyoni helyzet stb.) tekintetében a felek külön egyeznének meg. A magyar delegáció azt javasolta továbbá, hogy a cserénél közreműködő Bizottságok nemzetközi jellegűek legyenek, éspedig oly módon, hogy azokban a két érdekelt állam képviselőin kívül a Szovjetunió, az Amerikai Egyesült Államok és Nagy-Britannia képviselői is helyet foglaljanak. A kicserélendő magyarokra vonatkozólag hozott összes diszkriminatív jogfosztó rendelkezések hatálytalantandók volnának. Ily módon azokat a magyarokat, a csere végrehajtása előtt, in integrum restitúcióban és esetleg kártérítésben is kellene részesíteni. A fentiekben körvonalazott feltételek mellett történő lakosságcsere azonban a magyar álláspont szerint előfeltétele volna, hogy a lakosságcsere végrehajtása után Csehszlovákiában visszamaradó magyarságnak a sorsa megfelelő rendezést nyerjen. Teljesen elfogadhatatlan az az álláspont, hogy a lakosságcsere után Csehszlovákiában visszamaradó magyarság minden további nélkül Magyarországra telepítésék. Csehszlovák részről viszont ismételtelen kifejezésre jutott az az álláspont, hogy Csehszlovákia nemzeti állammá akar lenni. Ezért, a nemzeti egység kiépítése érdekében, szükségesnek tartja a lakosságcsere után fennmaradó magyarok túlnyomó többségének Magyarországra való kitelepítését és azt, hogy a Csehszlovákiában visszamaradó magyarok számára kisebbségi jogok ne biztosíthatóak. A magyar álláspont szerint a Csehszlovákiában maradó magyarságnak kisebbségi jogok mindenestre biztosítandók, vagy ha Csehszlovákia erre nem hajlandó és ragaszkodik a magyarok kitelepítéséhez, akkor az őslakos földművelő magyarság kitelepítése csak földterület átengedésével egyidejűleg valósítható meg. Addig is azonban amíg a Csehszlovákiában visszamaradó magyarság sorsa közvetlen tárgyalások útján, vagy nemzetközi döntéssel, illetőleg a békeszerződésekkel végleges rendezést nem nyer, biztosítandó volna részükre a személyi, vagyoni és jogbiztonság úgy amint az 1938 november 1-én fennállott. E felfogás annál inkább jogos, mert Csehszlovákia, valamint a Szövetséges és Társult Főhatalmak között 1919. szeptember 10-én kötött kisebbségvédelmi szerződés jelenleg is érvényben van. Tekintettel mégis arra, hogy ideiglenes jellegű rendezésről volna szó, a politikai jogok biztosításához a magyar kormány nem ragaszkodik. A tárgyalások során a csehszlovák kormány hajlandónak mutatkozott 1946. január 31-éig felfüggeszteni a magyarok kiutasítását és áttelepítését, valamint olyan magyar nemzetiségű személyek vagyonának az elkobzását, akik nem vették a Csehszlovák Köztársaság ellen. Utóbb a csehszlovák delegáció még néhány kisebb jelentőségű jogfosztó rendelkezéssel kapcsolatban tett engedményt (pl.: a magyaroktól megvont nyugdíjak helyett kilátásba helyezte szociális segélyek folyósítását), és elállt attól is, hogy a felfüggesztést csak 1946. január 31-éig terjedő hatállyal eszközölje. Ennek ellenére is azonban a B. alatti mellékletben felsorolt rendelkezések a vagyonelkobzási dekrétum kivételével érvényben maradtak volna. Ezek közül különösen súlyos az állampolgárságtól való megfosztás, ami a további diszkriminációk alapja. Az állampolgárságtól való megfosztás a magyarság helyzetét valóban teljesen bizonytalanná és gazdasági tevékenység kifejtését egyenesen lehetetlenné teszi. A diszkriminációs közmunkarendelet pedig arra ad módot, hogy közmunkák címén a magyarokat erőszakosan széttelepítsék. Az engedmények így módon nem biztosítottak volna a csehszlovákiai magyarság minimális jog-, vagyon- és személybiztonságát sem, amíg sorsuk végleges elrendezést nem nyer. Ezért a magyar delegáció nem járulhatott hozzá a megegyezéshez a csehszlovák kormány által kilátásba helyezett engedmények alapján. De nem tehette ezt már azért sem, mert még ideiglenes jelleggel sem fogadhatott el olyan rendezést, amely a csehszlovákiai magyarságot minden erkölcsi és jogi alap nélkül, tisztán származási okok miatt kollektív büntetéssel sújtja, és el akarja távolítani. Ilyen magatartással tulajdonképpen azokat a hitlerista eszméket szankcionálta volna, amelyek ellen a háború folyt, és amelynek a magyarság is tragikus sorsát köszönheti. A fentiek alapján a magyar kormány tisztelettel kéri az Amerikai Egyesült Államok/Ő brit felsége kormányát, szíveskedjék támogatni a magyar kormányt az az álláspontját, amely szerint a Magyarország és Csehszlovákia között esetleges megkötendő lakosságcsere-egyezménnyel egyidejűleg Csehszlovákiában a magyarságot sújtó jogfosztó diszkriminációs rendelkezések en Bloc hatályon kívül való helyezését és a törvényes rendelkezéseken is túlmenő üldözések megszüntetése útján biztosítható a magyarok számára a félelemtől és nyomortól mentes élet addig is, amíg sorsukat végleges rendezés el nem dönti. Tisztelettel kéri továbbá a magyar kormány az Amerikai Egyesült Államok / Ő brit felsége kormányát arra, hogy a lakosságcsere-egyezmény megkötése esetén az egyezmény végrehajtásánál közreműködő megbízottságba képviselőjét kiküldeni szíveskedjék. Szükségesnek tartja végül a magyar kormány azt hangsúlyozni, hogy Magyarország jelenlegi válságos gazdasági helyzetében lakosságcsere is csak oly módon valósítható meg, hogy ebből az országra újabb gazdasági teher ne származzék. Kérem, fogadja Követ úr/Uram, őszinte nagyrabecsülésem nyilvánítását.

Gyöngyösi

MOL-XIX-J-1-a-133/res.Be.-1945 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-Békeelőkészítő osztály-133/res.Be.1945)

Beszámoló a békeszerződés előtti magyar-csehszlovák megegyezésről

17/pol.
1946.

Prága, 1946. január hó 24-én

Tárgy: Steinhardt amerikai nagykövet
A békeszerződés előtti magyar-csehszlovák
megegyezésről.

Hivatkozással 68/1945. számú jelentésre

Az itteni sajtó folyó hó közepe táján tele volt a decemberben félbeszakadt magyar-csehszlovák tárgyalások közeljövőbeni újrafelvételének hírével. Sőt voltak, akik tájékozott voltak tanuléül megsúgták, hogy Gyöngyösi miniszter úr titokban már meg is érkezett és javában folynak a megbeszélések. A pszichózis végül odafajult, hogy a külügyminiszter titkára tegnap este távbeszélőn az iránt érdeklődött, vajon lehet-e alapja a brünni állomásfőnök telefonjelentésének, amely szerint Gyöngyösi miniszter úr kíséretével a MÁV motoros termes kocsján ott áthaladt volna Prága irányában. Természetes tehát, hogy Steinhardt amerikai nagykövet mai látogatásom alkalmával az itteni kollegák hetek óta stereotyp kérdésével fogadott: mi lesz a magyar-csehszlovák tárgyalásokkal? Mint általában, neki is azt válaszoltam, hogy a miniszter úr tekintettel az alkotmánymódosító törvények tárgyalására nem távozhatott Budapestről. Sajnálám felelte a nagykövet ha nem sikerülne a békeszerződések előtt Csehszlovákiával megegyezniök. Hiszen minidig jobb folytatta , ha perlekedők bíró nélkül egyeznek meg egymással. Decemberi eszmecsereinkre utalva, megismételtem, hogy kölcsönös áldozatkészség híján nincsen remény a megegyezésre. Majd azzal érveltem, hogy a magyar közvélemény nagyrésztének felfogása szerint, az ország bevárhajta a békedikátumot, amely a nemzet sorsát nemigen súlyosbíthatja, ... sőt a viszonyok méltányos mérlegelése esetén a csehszlovák szándéknál kedvezőbb oldaná meg a magyar kisebbség kérdését. Megmagyaráztam, hogy a csehszlovák tervek elfogadása azért sem veszélytelen, mert ezen elhatározás az itteni kisebbségen kívül per analogiam idóvel esetleg az erdélyi és délvidéki, azaz egy összesen kétféle magyar kisebbség sorsára nézve prejudikálhatna. Ezen aggályokra utalva, szerencsés megoldásnak minősítettem a Steinhardt által decemberben felvetett gondolatot, amely szerint javunkra eszközölt határkorrekúra esetén, a cseheket történelmi területükön (Lausitz, Hultschin stb.) lehetne kárpótolni. Steinhardt nem leplezte afeletti tájékozatlan voltát, hogy kétféle magyar él a trianoni határokon kívül. Ezúttal azonban kitért a közvetlen válaszadás elől és újból a szomszédok közötti megegyezést javasolta, bár ismét azon véleményének adott kifejezést, hogy erre kevés a kilátás. A közvetlen megegyezés ajánlói nézetének alátámasztására ezúttal felhozta, hogy amennyiben a békekonferencia elé kerülne a magyar kisebbség problémája, annak megoldásánál Oroszország Magyarországgal és Csehországgal szomszédos nagyhatalom létre döntő befolyást igényelne. Ez viszont szerinte, a szláv szolidaritásra tekintettel, úgy északon, mint délen valószínűleg a szomszédaink előnyben való részesítését jelentené. Ettől eltekintve a közvetlen megegyezés halogatásából keletkező legnagyobb hátrányt Steinhardt abban látja, hogy iráni mintára a nagyhatalmak nehézkes apparátusának megmozdításából, egyéb vonatkozású komplikációk egész sorozata keletkezhetne, ami viszont a Duna-medence megbékülését tetemesen hátráltatná. Miután Steinhardt fentiekkel ellentétben, egy hónappal ezelőtt még azt hangoztatta, hogy a magyar csehszlovák ellentét igazságos békedikátum általi liquidálását természetesnek tekinti, valószínű, hogy Bene? barátja, vagy a

nemzetközi helyzet alakulása vagy esetleg mind a kettő öt közben áthangolták. Jövő hó 6-án nála fogok vacsorázni, mely alkalommal igyekezni fogok véleményváltozásának okát kipuhatolni, és öt lehetőleg meggyőzni eredeti elgondolásának helytálló voltáról.

Rosty-Forgách s.k.
követségi tanácsos

Gyöngyösi János Úrnak
Magyar külügyminiszter Budapest.

MOL-XIX-J-1-j-Csehszlovákia-17/pol. Köv.sz.-1946 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-TÜK iratok-Csehszlovákia-17/pol/1946 követségi számú ügylírat)

Amerikai válasz a magyar jegyzékekre

Fordítás
Amerikai Egyesült Államok Követsége.
Budapest, Magyarország, 1946. Febr. 9.

Miniszter Úr!

Van szerencsém hivatkozni Nagyméltóságod 120/res.-Bé.-1945. november 20-án kelt, és 133/res Bé.-1945. december 11-én kelt jegyzékeire a magyar csehszlovák kisebbségi kérdés tárgyában, és kormányom utasítására válaszképpen a fenti jegyzékekre Nagyméltóságodat az alábbiakról értesíteni:

1. A jelen körülmények között az Egyesült Államok kormánya nem tartja megvalósíthatónak egy nemzetközi bizottság megalakítását a magyar csehszlovák kisebbségi kérdés megvizsgálására, vagy bármely lakosságcsere ellenőrzésére.
2. Az Egyesült Államok kormánya nem támogathatja a Szlovákia magyarlakta területeinek nemzetközi ellenőrzés alá helyezésére irányuló kérést.
3. Az Egyesült Államok kormánya el fog ismerni és támogatni fog egy olyan emberséges megoldást, amelyben Magyarország és a Csehszlovák Köztársaság kormányai szabadon egyeztek meg egymás közt.

Felhasználom ezt az alkalmat, hogy Nagyméltóságodat ismételtlen biztosítsam legőszintébb nagyrabecsüléséről.

H. F. Arthur Schoenfeld s. k.

Nagyméltóságú
Dr. Gyöngyösi János úrnak
Külügyminiszter,

Budapest.
Magyarország.

MOL XIX-J-1-a-24/res.Be.-1946 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-Békeelőkészítő osztály-24/res.Be.1946)

Angol válasz a magyar jegyzékekre

Fordítás
Magyarországi Brit Politikai Misszió
Budapest,
1946. márc. 19.
No. 45.
/4/73/46/

Kegyelmes Uram!

Van szerencsém hivatkozni 61/res.-Be.-1945- szept. 14-én kelt, 120/res./Be.-1945. november 20-án kelt és 133/res.-Be.-1945. dec.11-én kelt közléseire a szlovákiai magyar kisebbség ügyében, melyekben Nagyméltóságod azt a javaslatot tette, hogy állíttassék fel egy nemzetközi bizottság a magyar és csehszlovák kormányok között fennálló vitás kérdések megvizsgálása céljából és hogy egy ilyen bizottság felállításáig Szlovákiának magyarlakta vidékei helyzetessenek nemzetközi ellenőrzés alá. A fenti közlések javaslatot tartalmaztak arra nézve is, hogy amennyiben lakosságcserek nem lennének lehetségesek, a magyaroknak Csehszlovákiából Magyarországra történő telepítése oly csehszlovák területek átengedése útján foganatosíttassék, amelyeket a magyar kisebbség lakja.

2. Nagyméltóságod által a magyar kormány nevében kifejezett szempontokat Őfelsége Kormánya gondos megfontolás alá vette, és most van szerencsém Őfelsége Legfőbb Külügyi Államtitkárának utasítására értesíteni Önt, hogy Őfelsége Kormánya nem akar részt venni semmilyen, a csehszlovákiai magyar kisebbség kérdését vizsgáló, vagy a csehszlovák magyar lakosságcsereát a magyar kormány által javasolt módon ellenőrző nemzetközi bizottságban. Őfelsége Kormányának az a véleménye, hogy ezt a kérdést bilaterális alapon a két érdekelt kormánynak kell elintézni. Továbbá ő nem hajlandó a csehszlovák kormányt, bármely, Magyarország javára történő határkiigazítás elfogadására rábírn, bár nem tagadná meg elismerését bármely oly módosítástól, amelyben a két érdekelt állam egymás közt szabadon megegyezett.

3. Őfelsége Kormánya tudomást szerzett a közelmúltban Prágában letárgyalt lakosságcsere-egyezményről és utasításra értesítem Nagyméltóságodat, hogy ez a fejlemény megerősíti Őfelsége kormányának azt a nézetét, hogy az e kérdésben való előrehaladásnak legjobb módszere a két érdekelt fél között folytatott közvetlen tárgyalás.

Van szerencsém felhasználni ezt az alkalmat, hogy Nagyméltóságodat legőszintébb nagyrabecsüléséről biztosítsam.

W. MITCHELL-CARSE s. k.
helyettes brit politikai megbízott

Nagyméltóságú
Dr. Gyöngyösi
Magyar külügyminiszter
Szabadság tér 15.
Budapest.

MOL-XIX-J-1-a-55/res.Be.-1946 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-Békeelőkészítő osztály-55/res.Be.1946)

Távirat a Külügyminiszterek Tanácsához

A Külügyminiszterek Tanácsának
Párizs

Magyar kormány csehszlovák magyarság ügyében a külügyminiszterek tanácsától meghallgatását kérte. Eme lépésre ama tragikus helyzet felett kétségbeesése készítette, melyben a Csehszlovák Köztársaság déli részében zárt tömbben élő 650 000 főnyi színmagyar lakosság vergődik. A csehszlovák hatóságok az Atlanti Charta és az UNO [ENSZ] egyezségokmány alapelveinek megsértésével, a Nagyhatalmak igazságos döntésének elejét veendő, 1946 januárjában kötött magyar-szlovák(!) lakosságcsere-egyezmény betűjén és szellemén túlmenően legterrorisztikusabb formában értésére adták a magyar lakoságnak, hogy vagy jún. 27-ig, vagy pedig 8 napos határidőn belül, mint magyar anyanyelvű lakos ingatlanát és ingóságait hátrahagyva a magyar határon átteszik. Granatier szlovák telepítésügyi vezető Losoncon kijelentette, hogy kényszerbevallásokkal minden járásban szlovák többséget kell kierőszakolni, hogy az ily módon készült adatokat Párizsba felterjeszthessék." Matiarik, a galantai járási nemzeti bizottság elnöke a demagyarizáló hullám megindulását megelőzően magához hívatta a községi jegyzőket és közölte velük, hogy "utasítása van, miszerint a magyarsággal szemben újabb terrorral kell fellépni, és azt kényszeríteni kell az önkéntes elszlovákosításra."Roszár

Dániel, Vizkelet községi magyar lakossal az illetékes szlovák telepítésügyi hivatal közege közölte: "hogymint annak idején a szlovákok a zsidókat, majd a németeket, úgy most a magyarokat is a kitelepítés előtt előbb gyűjtőtáborokba viszik." Szlovák belügyi biztosság 20 000/1.IV-46 számú rendelete szerint "más" mint szlovák származású személyek is szlováknak vallhatják magukat. A községi biztosok kidoboltatták, hogy a magyar lakosság június 21-22-23-án kinyilváníthatja, vajon hajlandó-e továbbra is magyarsága mellett kitartani, avagy pedig szlováknak jelöli meg magát, és ezáltal mentesül a kitelepítés, vagyonelkobzás s a polgári jogok teljes megfosztása alól. Salgótarján mellett csehszlovák területen élő, magyar bányákba dolgozni átjáró bányászokat felszólították, hogy kitelepülési óhajukat írják alá, különben 10 kg csomaggal, azonnali hatállyal átadják a határon. A bányászok határátlépési jogosítványát azonnali hatállyal megvonták, a munkaerő elmaradása már napi 400 tonna jóvátételi célt szolgáló szén termelésének kiesését jelenti. A magyar kormány ezúton is felhívja a külügyminiszterek tanácsának figyelmét, hogy a csehszlovák kormány szerződést szegő és embertelen módszereket követő eljárására, mellyel minden további rendezések elébe vágva fajt accompli-t akar teremteni.

Gyöngyösy
magyar külügyminiszter

MOL XIX-J-1-a-24/res.Be.-1946 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-Békeelőkészítő osztály-24/res.Be.1946)

Kisebbségek jogainak védelme

PRÁGA 1946. augusztus 23.

111/pol./1946 A francia nagykövet a konferenciáról, illetve a magyar-csehszlovák békeproblémáról

Szigorúan titkos!

A tíz napi tartózkodásra tegnap Párizsból hazatért francia nagykövetnél Szajna parti benyomásai iránt érdeklődve nevezett következő értelemben nyilatkozott. Szerinte apró-cseprő részletkérdésben is annyira nehéz a nagyhatalmak közös nevezőre hozása, hogy komplikációk szaporításának elkerülése érdekében Párizsban előre láthatólag tartózkodni fognak annak módosításától, amiben a külügyminiszterek előzőleg már megegyeztek. Ezek szerint Dejean nagykövet nem tekinti valószínűnek, hogy a magyar békeinstrumentumnak a nagyhatalmak külügyminiszterei által elfogadott tervezetén még **lényeges** változtatást lehessen eszközölni. Nem tartja kizártnak viszont, hogy a kisebbségek emberi jogainak garantálását célzó ausztráliai javaslat amely szerinte a nagyhatalmak politikáját nemigen zavarja nemzetközi státúttá válják és ilyen formában jusson bele az **összes** békeinstrumentumokba. Más kérdés természetesen, hogy megfelelő szankciók híján nem marad-e írott malaszt az ilyen általános érvényű erkölcsi elvek leszögezése. A kisebbségi kérdést illetőleg egyébként az a nagykövet feltevése, hogy az érdekelt kormányok Párizsban általános természetű intelmet, illetve tanácsot fognak kapni, miszerint az ilyen lokális természetű ellentéteket közvetlen tárgyalás útján igyekezzenek békés jószomszédság szellemében elrendezni. Dejean fenti közlése szerint egyelőre három pozitívummal, tehát máris számíthatnánk magyar viszonylatban:

1. Valószínű, hogy az itteni magyarság további kitelepítését nem fogják helybenhagyni,
2. Szomszédaink velünk való közvetlen tárgyalásokra fognak utasítani,
3. Remélhetőleg le fogják szögezni a kisebbségek emberi jogainak általános jogvédelmét.

A párizsi légkörben bizonyos fokig már ez is eredménynek minősíthető. Hiszen számítani kellett azzal, miszerint a pygmeák utasítást fognak kapni, hogy etnikai torkoskodásból eredő emésztési zavarokkal vonuljanak félre a kelet és nyugat között világrésekért folyó titánharc mezejéről, amelyen országokkal dobálóznak. Az emberi jogok "Ewatt-féle" biztosítása viszont, a titánharc befejezése utáni időre, boldogabb békekorszak, illetve az emberiség esetleges jövőbeni parlamentjének alapkövetelését jelenthetnék.

A jelentés másolatát a f. hó 26-án induló francia futárral megküldöttem a Párizsban időző magyar béke delegációnak.

Rosty Forgách
követ

Gyöngyösi János úrnak,
magyar külügyminiszter,

Budapest

MOL XIX-J-1-j-Csehszlovákia-88/pol-1946 (Magyar Országos Levéltár-Az államigazgatás felsőbb szervei-Külügyminisztérium-TÜK iratok-Csehszlovákia-88/pol/1946 számú ügyirat)

Címkék:

[Harmadik Birodalom](#) ^[2]

[Tiso](#) ^[3]

[Magyar Párt](#) ^[4]

[Esterházy János](#) ^[5]

[Trianon](#) ^[6]

[Külügyminiszterek Tanácsa](#) ^[7]

Kiadás: 2. évfolyam (2002) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/diplomacia/magyar_diplomaciai_lepesek_a_csehszlovakiai_magyarok_jogfosztasa_miatt.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/diplomacia/magyar_diplomaciai_lepesek_a_csehszlovakiai_magyarok_jogfosztasa_miatt.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/harmadik-birodalom>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tiso>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-part>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/esterhazy-janos>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/trianon>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kulugyminiszterek-tanacs>